

MỘT SỐ MÔ HÌNH GIÁO DỤC NGHỆ THUẬT MÚA RỐI NƯỚC CHO HỌC SINH TIỂU HỌC VÙNG ĐỒNG BẰNG BẮC BỘ

Nguyễn Văn Định
Trường Đại học Sư phạm Nghệ thuật Trung ương
Email: nguyenvandinh@spnttw.edu.vn

/Ngày nhận bài: **09/07/2025** /Ngày nhận bài sửa sau phân biên: **23/07/2025** /Ngày chấp nhận đăng: **28/07/2025**

TÓM TẮT

Múa rối nước là sản phẩm sáng tạo của người Việt vùng đồng bằng Bắc Bộ. Giáo dục các giá trị văn hóa dân gian trong đó có nghệ thuật Múa rối nước là việc làm hết sức quan trọng trong việc bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa của quê hương, đất nước.

Nội dung giáo dục truyền thống lịch sử văn hóa địa phương đã được Bộ Giáo dục và Đào tạo giao cho các địa phương xây dựng, phù hợp với Chương trình giáo dục phổ thông 2018. Việc tìm hiểu, nghiên cứu đưa mô hình Múa rối nước mini của nghệ nhân Phan Thanh Liêm (nghệ nhân phường rối nước Nam Chấn, tỉnh Nam Định cũ), mô hình dã ngoại xem biểu diễn Múa rối nước vào giảng dạy tại một số trường tiểu học vùng đồng bằng Bắc Bộ đã đem lại kết quả tốt đẹp.

Từ khóa: *Giáo dục nghệ thuật, mô hình giáo dục nghệ thuật, Múa rối nước, giáo dục nghệ thuật Múa rối nước, học sinh tiểu học*

SOME MODELS OF WATER PUPPETRY ART EDUCATION FOR PRIMARY SCHOOL STUDENTS IN THE NORTHERN DELTA

Water puppetry, a unique creation of the Vietnamese people in the Northern Delta, embodies rich folk cultural values. Incorporating this art form into education is essential for preserving and promoting national heritage. In alignment with the 2018 General Education Program, the Ministry of Education and Training has encouraged localities to design curricula that integrate local historical and cultural traditions. This article examines experimental models of teaching water puppetry to primary school students, including the use of artisan Phan Thanh Liems mini water puppetry stage and field trips to live performances. These initiatives have yielded positive outcomes, demonstrating the potential of water puppetry as an effective medium for art education and cultural transmission in primary schools.

Keywords: *Art education, art education model, Water Puppetry, Water Puppetry art education, primary school students*

1. MỞ ĐẦU

Thực hiện Nghị quyết 29/NQ-TW của Đảng, Bộ Giáo dục và Đào tạo đã xây dựng Chương trình giáo dục phổ thông mới (Ban hành kèm theo Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT, ngày 26/12/2018 của Bộ trưởng BGDĐT). Chương trình giáo dục phổ thông mới chú trọng phát triển phẩm chất, năng lực người học, trong đó bậc tiểu học có ý nghĩa đặc biệt quan trọng. Điều 2, Luật Phổ cập giáo dục tiểu học của Quốc hội đã chỉ rõ: “Giáo dục tiểu học là nền tảng của hệ thống giáo dục quốc dân có nhiệm vụ xây dựng và phát triển tình cảm, đạo đức, trí tuệ, thẩm mỹ và thể chất của trẻ em nhằm hình thành cơ sở ban đầu cho sự phát triển toàn diện nhân cách con người Việt Nam xã hội chủ nghĩa”.

Học sinh tiểu học còn non nớt trong nhận thức và

hành vi, dễ tiếp thu thông tin nhưng khả năng chọn lọc thông tin còn hạn chế. Do đó, việc giáo dục các em phát triển toàn diện phải được quan tâm ngay từ ngày đầu đến trường. Ngoài việc đổi mới nội dung, phương pháp dạy học thì việc dạy chữ, dạy văn hóa, giáo dục nghệ thuật nói chung thì việc giáo dục các giá trị văn hóa dân gian tiêu biểu cho các em là rất quan trọng. Bởi các loại hình văn hóa dân gian chính là kết tinh của văn hóa dân tộc, được hình thành qua lao động, qua hàng nghìn năm đấu tranh dựng nước và giữ nước. Giáo dục truyền thống văn hóa dân tộc sẽ tạo cho các em hình thành nhân cách, tâm hồn của người Việt Nam yêu tổ quốc, yêu lao động, sáng tạo, cần cù, đoàn kết, trọng nghĩa tình.

Múa rối nước (MRN) là một loại hình văn hóa dân gian đặc sắc của vùng đồng bằng Bắc Bộ, phản ánh

sinh động, chân thực về đời sống văn hoá của nông dân, nông thôn, thể hiện mối quan hệ tương tác giữa người Việt với thiên nhiên. Nội dung của MRN thể hiện qua những trò, tích trò, được nghệ nhân điều khiển quân rối biểu diễn trên mặt nước hết sức sinh động. Do vậy, việc đưa nghệ thuật MRN vào giảng dạy trong các trường tiểu học là công việc hết sức cần thiết. Trong bài viết này chúng tôi xin giới thiệu một số mô hình giáo dục nghệ thuật Múa rối nước cho học sinh tiểu học vùng đồng bằng Bắc Bộ.

2. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Mô hình Múa rối nước mini

Hiện nay, mô hình sân khấu Múa rối nước mini rất thuận lợi cho việc biểu diễn lưu động. Mô hình sân khấu này được nghệ nhân Phan Thanh Liêm sáng tạo. Múa rối nước mini có ưu điểm là sân khấu nhỏ nhưng vẫn giữ nguyên được những yếu tố cơ bản của sân khấu rối nước truyền thống, gọn nhẹ, cơ động. Múa rối nước mini đã đến với nhiều quốc gia trên thế giới nhằm quảng bá văn hóa, con người Việt Nam. Tại Việt Nam, Múa rối nước mini rất phù hợp với việc biểu diễn trong các trường học. Các tiết mục Múa rối nước mini chủ yếu vẫn là các trò của phường Nam Chấn như “Tễu”, “Rồng, lân, phượng”, “Chọi trâu”, “Đua thuyền”, “Cày cấy”. Ngoài ra, ông còn nghĩ ra các trò mới như “Mô tô bay” để tuyên truyền chấp hành luật giao thông, phê phán giới trẻ đua xe vô tổ chức; trò “Môi trường” lên án việc chặt phá rừng, trò “Chú Tễu kể chuyện biển Đông” góp phần khẳng định chủ quyền biển đảo của ta.

Mô hình Múa rối nước mini các trường học có thể tổ chức cho học sinh xem biểu diễn ngay tại trường. Các em còn được các nghệ nhân cho trải nghiệm điều khiển quân rối tạo sự hứng thú, hấp dẫn với loại hình nghệ thuật này. Hiện nay, đã có Trường Tiểu học và Trung học cơ sở Đông Các (tỉnh Thái Bình cũ) tổ chức thực nghiệm mô hình Múa rối nước mini rất thành công. Sân khấu Múa rối nước mini có diện tích khoảng 3m², có hàn khung sắt xung quanh và trải bạt để đựng nước làm sân khấu biểu diễn. Sân khấu thiết kế trang trí có mái 3 tầng, mô phỏng mái đình ở làng quê xưa. Nhà trường đã dàn dựng được 3 tiết mục Múa rối nước (Tễu, Múa trồng com, Cáo bắt vịt) để biểu diễn. Các thầy cô giáo đã được các nghệ nhân phường rối nước Đông Các hỗ trợ tạo tác quân rối, hướng dẫn kỹ thuật điều khiển. Chúng tôi cũng đã được tham dự một buổi biểu diễn thực nghiệm Múa rối nước của thầy và trò Nhà trường. Chương trình biểu diễn khoảng hơn 15 phút với 3 tiết mục rối. Để chuẩn bị cho buổi biểu diễn, các thầy cô phải chuẩn bị rất cẩn thận, kỹ lưỡng. Từ việc đưa sân khấu Múa rối nước ra dựng ở khu vực biểu diễn, đổ nước vào hồ rối làm bằng vải bạt. Kê bàn, ghế khu vực phía trước sân khấu để làm chỗ ngồi. Lắp đặt hệ thống loa đài để phục vụ biểu diễn. Các quân rối được chuẩn bị, lau

chùi sạch sẽ, kiểm tra kỹ máy rối, điều khiển thử các quân rối để kịp thời khắc phục những hỏng hóc. Các tiết mục rối từ việc điều khiển quân rối, hát, gõ trống, nói lời giáo huấn toàn do các em học sinh thực hiện. Không khí buổi biểu diễn vô cùng náo nhiệt. Các diễn viên biểu diễn say sưa, khán giả cũng là các em bạn học sinh hò reo, tung hứng cùng tiết mục rối rất sôi nổi.

Chúng tôi đã trò chuyện với nghệ nhân Nguyễn Văn Thành (trưởng phường rối Đông Các), ông là người hỗ trợ tích cực thầy và trò Trường Tiểu học và Trung học cơ sở Đông Các đưa Múa rối nước vào trong Nhà trường. Theo ông việc “đưa Múa rối nước vào giảng dạy cho các em học sinh là rất cần thiết vì đây là phương thức bảo tồn và phát huy các giá trị Múa rối nước thiết thực, hiệu quả”. Ông cho biết: “Các cháu học sinh nhanh nhẹn, thông minh nên việc tiếp thu điều khiển các quân rối rất nhanh”.

Phỏng vấn học sinh nam N.V.A (lớp 5, Trường Tiểu học và Trung học cơ sở Đông Các) với câu hỏi về mô hình Múa rối nước mini, em cho biết: “Em thấy mô hình Múa rối nước mini rất phù hợp, các quân rối nhỏ rất dễ điều khiển, em cũng không phải lội xuống nước để điều khiển quân rối”. Một học sinh nữ lớp 4 cho biết: “Em rất thích Múa rối nước mini, các tiết mục rối rất vui, em lại được trực tiếp điều khiển quân rối”. Qua trao đổi với một giáo viên Trường Tiểu học và Trung học Đông Các chúng tôi được biết: “Việc đưa mô hình MRN mini vào Nhà trường là một quyết tâm lớn của thầy và trò Nhà trường trong việc giáo dục các giá trị văn hóa truyền thống của địa phương theo tinh thần của đổi mới giáo dục. Mô hình này đã rất thành công và được các cấp chính quyền ủng hộ, phụ huynh và các em học sinh nhiệt tình hưởng ứng, góp phần quan trọng vào việc bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa của quê hương, đất nước”.

Để tổ chức mô hình Múa rối nước mini thật sự hiệu quả, ngoài việc cho các em học sinh tập luyện biểu diễn các tiết mục rối, giáo viên cần xây dựng bộ các câu hỏi để phát vấn học sinh khi xem. Các câu hỏi chú ý phát huy năng lực thẩm mỹ, tư duy sáng tạo của học sinh, khơi dậy cho các em tình yêu quê hương, đất nước, lòng tự hào dân tộc.

Với ưu điểm nhỏ, gọn, dễ sử dụng, kinh phí đầu tư không nhiều (khoảng gần 30 triệu đồng), việc đưa mô hình Múa rối nước mini trong các nhà trường tiểu học là phù hợp, khả thi. Các trường cần xây dựng quy chế, xin ý kiến của các đơn vị quản lý, tranh thủ các nguồn lực xã hội hóa, các mạnh thường quân,... để có kinh phí xây dựng sân khấu Múa rối nước mini. Các trường tiểu học có thể lựa chọn những trò, tích trò rối dân gian đơn giản phù hợp với lứa tuổi như: Múa tiên, Chọi trâu, Đánh cá, Tễu, Múa trồng com,... các

tích trò Lê Lợi, Trưng Trắc, Trưng Nhị, hoặc có thể sáng tạo ra những trò mới có tính thời đại để đưa vào chương trình học tập cho học sinh. Bên cạnh đó, các trường tiểu học cũng phải xây dựng cơ chế cho cán bộ, giáo viên tham gia các hoạt động này.

2.2. Mô hình dã ngoại xem biểu diễn Múa rối nước

Mô hình dã ngoại xem biểu diễn Múa rối nước cũng rất phù hợp với học sinh tiểu học. Ở nước ta hiện nay có Múa rối nước chuyên nghiệp ở Hà Nội, thành phố Hồ Chí Minh,... Múa rối nước dân gian, tồn tại dưới dạng phường rối như phường Nguyễn, phường Đống, phường Nam Chân, phường Phú Đa, phường Chàng Sơn, phường Đào Thục...

Các đơn vị Múa rối nước chuyên nghiệp, trực thuộc một cơ quan nhà nước, cụ thể như: Nhà hát Múa rối Thăng Long thuộc Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch Hà Nội; Nhà hát Múa rối Việt Nam thuộc Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch. Nhà hát Múa rối Việt Nam được bao cấp từ ngân sách nhà nước còn Nhà hát Múa rối Thăng Long là đơn vị hành chính sự nghiệp, tự thu, tự chi. Số lượng cán bộ, diễn viên, nghệ sĩ của các nhà hát thường từ 50 đến 70 người, gồm cả cán bộ biên chế, hợp đồng cùng các cộng tác viên. Với tính chất chuyên nghiệp, được đào tạo bài bản với kiến thức về các bộ môn nghệ thuật, đội ngũ cán bộ, nghệ sĩ được hưởng các chế độ về tiền lương, bảo hiểm, trợ cấp xã hội, trợ cấp nghề nghiệp theo quy định của nhà nước và quy chế của nhà hát. Các nghệ sĩ, diễn viên, đặc biệt là các nghệ sĩ, diễn viên Nhà hát Múa rối Thăng Long sống được với nghề vì nhà hát của họ sống đền cả 365 ngày trong năm.

Nhà hát Múa rối Việt Nam được thành lập ngày 12/3/1956 theo chỉ thị của Chủ tịch Hồ Chí Minh. Đến nay, Nhà hát Múa rối Việt Nam đã trở thành trung tâm nghệ thuật múa rối lớn nhất của cả nước. Nhà hát Múa rối Việt Nam là đơn vị trực thuộc Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch, với nhiệm vụ phát huy nghệ thuật múa rối truyền thống và tiếp thu tinh hoa của nghệ thuật múa rối thế giới, xây dựng nghệ thuật múa rối truyền thống và hiện đại. Thăng trầm cùng lịch sử dân tộc, từ những ngày kháng chiến chống Mỹ ác liệt, các nghệ sĩ Nhà hát đã xây dựng được nhiều tích, trò, vở diễn nhằm động viên khích lệ tinh thần chiến đấu của các chiến sĩ. Cũng trong những năm tháng ác liệt đó, năm 1971, lần đầu tiên Nhà hát đã mở lớp đào tạo diễn viên Múa rối nước nhằm phục hồi Múa rối nước truyền thống. Những đóng góp của Nhà hát trong công cuộc đấu tranh chống Mỹ cũng như trong công cuộc xây dựng chủ nghĩa xã hội đã khẳng định vai trò của nghệ thuật Múa rối nước trong đời sống tinh thần của người dân Việt Nam. Suốt chiều dài lịch năm học tập, xây dựng và trưởng thành, tiếp thu tinh hoa của múa rối truyền thống, Nhà hát Múa rối Việt Nam hiện nay là đơn vị đi đầu trong việc

phục hồi nghệ thuật rối cổ, đồng thời nâng cao và phát triển nghệ thuật múa rối sân khấu dân tộc với nhiều thể loại, nhiều phong cách khác nhau như: rối nước, rối que, rối tay, rối dây, rối mặt nạ, rối sân khấu đen,... Qua đó, quảng bá hình ảnh một đất nước Việt Nam giàu truyền thống, bản sắc văn hóa của người Việt với quốc tế trên con đường hội nhập. Nhưng hòa nhập chứ không hòa tan, nghệ thuật múa rối nói riêng và văn hóa nghệ thuật nói chung, đặc biệt là văn hóa nghệ thuật truyền thống đóng vai trò quan trọng trong hành trình hội nhập của đất nước.

Múa rối nước dân gian tồn tại dưới dạng các phường hội, đứng đầu là trưởng phường (có nơi gọi là ông trùm). Ở đồng bằng Bắc Bộ, theo cuốn Nghệ thuật múa rối nước Việt Nam của Nguyễn Huy Hồng thì có 28 phường rối nước, tuy nhiên theo thời gian nhiều phường rối đã tan rã hiện chỉ còn 16 phường. Theo các tư liệu thì các phường rối ra đời vào các thời điểm khác nhau. Có phường ra đời từ rất sớm cách đây khoảng 1.000 năm (phường rối nước Bình Phú, Làng Yên, Nam Giang), cách đây khoảng 700 năm (phường Nguyễn Xá, phường Đông Các), có phường ra đời cách đây khoảng 300 - 400 năm (Chàng Sơn, Đào Thục, Đồng Ngự, Nam Chân, Hồng Phong, Bùi Thượng, Thanh Hải, Nhân Hòa), có phường mới ra đời trong thời gian gần đây (Nghĩa Hưng, Tế Tiêu, Minh Tân).

Các phường rối nước dân gian, tùy theo địa phương mà các nghệ nhân được tập hợp lại thành hội hay phường. Các phường hội được tổ chức theo địa bàn thôn xóm hay theo làng, xã. Phường rối nước dân gian mang đậm tính họ hàng. Người trong phường hội thường gồm con, cháu, anh, em. Việc kết nạp người vào phường, hội được tổ chức rất khắt khe. Trước đây có phường phải cắt máu ăn thề. Người xin vào phường phải là con trai. Nguyên tắc bí truyền được các phường tuân thủ rất nghiêm ngặt. Bởi có những trò, kỹ thuật diễn rối chỉ có ở phường này tạo nên sự hấp dẫn, khác biệt của các phường rối.

Các phường rối nước dân gian tồn tại ở các địa phương. Mỗi phường có khoảng từ 20 đến 30 người. Phường Phú Đa 25 người, phường Thanh Hải 27 người, phường Nguyễn 24 người, phường Đống (năm 2016) 19 người,... Mỗi phường có một trưởng phường, hai phó phường (trong đó có một phó phường phụ trách chuyên môn), có kế toán, có thủ quỹ, có nghệ nhân, có người chuyên về ánh sáng, loa đài,... Những thành viên phường rối xưa kia hầu hết là những nông dân thực thụ; nay các nghệ nhân tuy có người vẫn làm ruộng nhưng họ có nhiều nghề phụ khác như nghề mộc, nề, nhiều người buôn bán. Mặc dù đã làm nhiều nghề hơn trước và thu nhập của các nghề này đem lại cao hơn hẳn nghề trồng lúa, song ở các thành viên chưa phai nhạt tâm lý, căn tính nông

dân. Do giao thông thuận lợi, đã có trường hợp như ở phường Đồng, nhiều nghệ nhân không thường xuyên cư trú tại làng quê. Muốn tổ chức một buổi diễn rối, trưởng phường phải gọi điện thoại ít nhất là trước một ngày để họ có thể rời quầy hàng bán kính ở Hà Nội trở về quê hương. Các nghệ nhân không có lương hàng tháng. Số lần biểu diễn ở làng hay ở một số địa phương khác (nhân dịp họ mở hội, đón huân chương, khánh thành từ đường dòng họ,...) không nhiều. Trung bình mỗi phường diễn không quá 20 lần trong năm. Số lần biểu diễn ít, thu nhập lại thấp hơn so với làm nghề khác. Hiếm khi mới có những đợt lưu diễn dài ngày ở Bảo tàng Dân tộc học Việt Nam, ở Khu du lịch quốc tế Tuần Châu đem lại thu nhập đáng kể cho các thành viên.

So với Múa rối nước chuyên nghiệp, Múa rối nước ở các phường có khung cảnh ao hồ, nhiều khi có cả mây trời in bóng, có cây xanh trên bờ, có cái rộn ràng náo nức của không khí lễ hội, có cái thoải mái, tự do (muốn đến lúc nào thì đến, muốn về khi nào cũng được, khách phương xa được giao lưu, trò chuyện với dân làng,...). Mọi hoạt động của phường rối không phải lúc nào cũng hết sức chặt chẽ, chính xác. Chính cái thô phác của con rối, nét vụng về đôi chỗ trong cách tô điểm quân rối, một vài sự cố bất ngờ có thể xảy ra như chú bé mãi xem roi tôm xuống ao,... đã tạo nên cái hồn nhiên, ngộ nghĩnh mà các nhà nghiên cứu gọi là cái chất dân gian. Năm 1984, các khán giả Tây Âu bị chinh phục khi xem các nghệ nhân làng Nguyễn, làng Rạch (Nam Chân) biểu diễn, một phần lớn là do cái chất dân gian này. Khán giả nước ngoài đặc biệt yêu thích cái chất dân gian, thứ mà xưa kia tổ tiên họ cũng có song cuộc cách mạng công nghiệp đã lấy đi vĩnh viễn. Du khách đến các phường rối ở các làng quê Việt Nam lại càng thích thú bởi những hình ảnh dân dã như cây đa cổ thụ, ao làng lóng lánh sóng nước, với sự nhộn nhịp đùa vui của trẻ em, với nhiều phong tục, món ăn dân dã. Múa rối nước dân gian hấp dẫn như vậy song không phải lúc nào du khách cũng có thể đến được. Nếu chỉ tổ chức riêng một chuyến đi đến một điểm như làng Nguyễn thì các công ty du lịch sẽ thất bại, tức là thu không đủ bù chi. Một tour du lịch cần có nhiều điểm đến, du khách có điều kiện thưởng thức đa dạng từ ẩm thực đến ngắm cảnh, tham quan di tích, xem văn nghệ,... So với các phường rối, Múa rối nước chuyên nghiệp không có được những ưu thế vừa nêu, song ở các nhà hát múa rối, việc biểu diễn được diễn ra đúng thời gian biểu và được thực hiện bài bản. Trong hành trình tour, khách du lịch Việt Nam và quốc tế đến thẳng các nhà hát múa rối tọa lạc nơi phố thị, chỉ cần từ 45 phút đến 1 tiếng là họ được thưởng thức những trò rối đặc sắc của Việt Nam. Sau đó, du khách lại tiếp tục hành trình tới những điểm khác, thưởng thức các thành tố văn hóa khác. Mỗi loại hình Múa rối nước nói trên đều có những ưu điểm khác nhau, việc tổ chức cho học sinh

đi trải nghiệm Múa rối nước với các loại hình này đều mang đến hiệu quả rất tích cực.

Tôi ngày 08/6/2023, chúng tôi có buổi trải nghiệm cùng các em học sinh tiểu học thành phố Hà Nội đi xem biểu diễn Múa rối nước tại Nhà hát Múa rối Việt Nam tại địa chỉ 361, đường Trường Chinh, thành phố Hà Nội. Theo chương trình buổi biểu diễn Múa rối nước bắt đầu từ 20h nhưng mới 19h tại sân Nhà hát đã rất đông học sinh cùng phụ huynh đến xem. Chúng tôi được các cô thiếu nữ mặc áo dài dân tộc, nhân viên của Nhà hát hướng dẫn qua cổng soát vé. Sân khấu rối nước được thiết kế theo hình bán nguyệt, các hàng ghế được xếp cao dần lên, phía trước là thủy đình trên hồ nước nhân tạo buông rèm trúc. Đúng 20h15 phút buổi biểu diễn bắt đầu, như vậy là muộn hơn so với thời gian ghi trên vé là 15 phút. Tiếng loa vang lên, chú hề - được hóa trang theo tạo hình chú Tễu ngộ nghĩnh - xuất hiện, làm trò để làm nóng sân khấu. Với những lời cô giáo nói về Thăng Long xưa, tứ trấn, những câu hỏi tương tác với phụ huynh và học sinh tạo nên một bầu không khí hết sức náo nhiệt. Trò rối đầu tiên khắc họa lại cảnh sinh hoạt của làng quê Việt Nam với hình ảnh những cô bác nông dân đi làm, trên mặt nước là những quân rối nhỏ xinh xắn, bác nông dân và con trâu thong thả cày ruộng. Âm nhạc vang lên là những làn điệu chèo du dương, trầm bổng. Khán giả được đắm mình vào không gian xưa với những nét văn hóa của người Việt. Tiết mục rối "Đánh cáo" đem lại một không khí hết sức vui tươi cho các em học sinh. Trên mặt nước hai vợ chồng bác nông dân chăn đàn vịt độ hai chục con, những chú vịt bơi lội tung tăng, tìm mồi. Hai vợ chồng bác nông dân trò chuyện vui vẻ. Một con cáo nấp trong bụi dưới gốc cau đang rình rập, khi đàn vịt đến gần nó lao ra chộp con vịt tha vào bụi cây. Vợ chồng bác nông dân kêu ầm lên đuổi cáo. Con cáo tinh ranh tha con vịt chạy tít lên ngọn cây. Con cáo lúc ẩn, lúc hiện lập lờ trên mặt nước làm cho các em học sinh hồi hộp, hò hét nhắc vợ chồng bác nông dân vị trí con cáo đang nấp. Sau một hồi đuổi đánh với những màn tung hứng hết sức vui nhộn của hai vợ chồng bác nông dân, con cáo đã tha con vịt ra. Chương trình biểu diễn rối nước của Nhà hát Múa rối Việt Nam đã được các nghệ sĩ sáng tạo kết hợp giữa biểu diễn rối nước và các diễn viên vô cùng hấp dẫn. Không chỉ các tiết mục rối mang đậm văn hóa của người Việt, các em còn được xem các trò rối được biên tập, dàn dựng công phu qua các câu chuyện cổ tích nổi tiếng thế giới như: Nàng Bạch Tuyết và bảy chú lùn. Đặc biệt những tiết mục rối nước: "Câu ếch" trên nền các bài hát "Chú ếch con" vô cùng hấp dẫn.

Chương trình biểu diễn kéo dài khoảng 40 phút là kết thúc, các em học sinh lại cùng các phụ huynh đi thăm phòng trưng bày của Nhà hát. Ở đây các em được tìm hiểu những hình ảnh tư liệu về lịch sử Nhà hát, hình ảnh Bác Hồ nói chuyện với cán bộ, diễn viên, những

nghệ sĩ nổi tiếng gắn với tên tuổi Nhà hát, chụp ảnh lưu niệm với các nhân vật rối như: chú Tễu, cô Tiên,....

Khác với việc xem biểu diễn tại Nhà hát chuyên nghiệp, việc xem biểu diễn Múa rối nước dân gian lại có những trải nghiệm hết sức đặc biệt. Chúng tôi đã có dịp xem biểu diễn Múa rối nước dân gian của phường Đông (tỉnh Thái Bình cũ). Sân khấu rối nước làng Đông được làm trên hồ nước ở một bãi đất rộng ngay gần trường học và cạnh Ủy ban Nhân dân xã. Khung cảnh làng quê, bãi cỏ, những khóm sen nở tạo nên một khung cảnh làng quê thơ mộng. Các tiết mục biểu diễn của phường rối là những trò, tích trò cổ thuần chủng. Các em học sinh ngồi trên những chiếc ghế xi măng được xây xung quanh hồ, hoặc có thể đứng cùng phụ huynh hoặc các thầy cô giáo. Mở đầu chương trình biểu diễn là tiết mục Tễu giáo đầu. Nhân vật Tễu là một chàng thanh niên cởi trần, đóng khố, miệng cười tươi. Sau đó là các trò Đu, múa Tiên, Vợ chồng bác thuyền chài, Đấu vật, Múa tứ linh,... Không khí buổi biểu diễn rất náo nhiệt với âm thanh, những tiếng hò reo của khán giả, những làn điệu Chèo mượt mà của vùng quê lúa Thái Bình tạo ra một khung cảnh thật tuyệt vời.

Hiện nay, vùng đồng bằng Bắc Bộ còn có nhiều phường rối nước dân gian đang hoạt động đây là điều kiện thuận lợi để các trường tiểu học tổ chức cho học sinh đi tham quan dã ngoại tại các phường rối nước. Với đặc điểm địa lý tương đối bằng phẳng, giao thông thuận lợi hiện nay, việc tổ chức các hoạt động dã ngoại cho học sinh rất thuận lợi. Bên cạnh đó hiện nay có rất nhiều công ty, nhà đầu tư xây dựng các khu vui chơi, hoạt động trải nghiệm phục vụ chủ yếu cho đối tượng học sinh, đặc biệt có việc tái tạo, giới thiệu các loại hình văn hóa dân gian của địa phương, trong đó có nghệ thuật Múa rối nước. Các trường tiểu học có thể kết hợp với các công ty du lịch tổ chức các hoạt động trải nghiệm phù hợp với học sinh. Tuy nhiên để các hoạt động dã ngoại thực sự thiết thực, hiệu quả, các nhà trường cần có những khảo sát, xây dựng kế hoạch cụ thể chi tiết, từ việc tổ chức đưa đón, ăn nghỉ, kinh phí, thời gian, địa điểm phù hợp với điều kiện của học sinh.

Việc đưa các mô hình như Múa rối nước mini và Dã ngoại xem biểu diễn Múa rối nước vào chương trình học tập của học sinh tiểu học vùng đồng bằng Bắc Bộ cũng có những khó khăn nhất định. Trước tiên là lãnh đạo các cấp, các ngành cần nâng cao nhận thức về việc giáo dục các giá trị văn hóa dân gian, trong đó có Múa rối nước cho học sinh là nhiệm vụ quan trọng trong việc bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa. Chương trình giáo dục phổ thông mới 2018 đã được thông nhất, áp dụng trong các trường tiểu học với nhiều môn học, thời lượng chương trình dành cho việc giáo dục

các giá trị văn hóa dân gian không nhiều. Do vậy, các trường tiểu học cần nghiên cứu bố trí lượng thời gian phù hợp cho hoạt động này. Bên cạnh đó để các mô hình giáo dục Múa rối nước có thể thực hiện hiệu quả, cần có kinh phí cũng như sự quan tâm, ủng hộ của các bậc phụ huynh đối với các Nhà trường.

3. KẾT LUẬN

Hiện nay, giáo dục đào tạo được xem là chính sách, biện pháp quan trọng hàng đầu để phát triển ở nhiều quốc gia trên thế giới. Sự nghiệp giáo dục được Đảng và Nhà nước ta hết sức coi trọng. Đổi mới căn bản toàn diện giáo dục là một trong những nhiệm vụ hàng đầu để phát triển Đất nước trong giai đoạn hiện nay. Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 04/11/2013 của Đảng về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, đáp ứng yêu cầu của công nghiệp hóa - hiện đại hóa trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế đã đề ra 9 nhiệm vụ, giải pháp. Trong đó có nội dung: “Đổi mới chương trình nhằm phát triển năng lực người học, hài hòa đức, trí, thể, mỹ; dạy người, dạy chữ và dạy nghề. Chú trọng giáo dục nhân cách, đạo đức, lối sống, tri thức, pháp luật và ý thức công dân. Tập trung vào những giá trị cơ bản của văn hóa, truyền thống và đạo lý dân tộc, tinh hoa văn hóa nhân loại, giá trị cốt lõi và nhân văn của chủ nghĩa Mác - Lê Nin và tư tưởng Hồ Chí Minh”.

Việc giáo dục các giá trị văn hóa, trong đó có các giá trị của nghệ thuật Múa rối nước cho các em học sinh là một nội dung hết sức quan trọng. Qua công việc này sẽ giáo dục các em tinh thần đoàn kết, lòng tự hào dân tộc, tinh thần cố kết cộng đồng, biết trân quý những giá trị của cuộc sống. Đây cũng là việc làm thiết thực, hiệu quả để bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa dân gian đặc sắc của quê hương đất nước.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Đảng Cộng sản Việt Nam. (2013).** *Nghị quyết số 29/NQ-TW “Nghị quyết Hội nghị TW 8 khóa XI về Đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo”.* Hà Nội.
- Nguyễn Huy Hồng. (1974).** *Nghệ thuật múa rối Việt Nam, Nxb Văn hóa. Hà Nội.*
- Nguyễn Huy Hồng. (2005).** *Lịch sử nghệ thuật múa rối Việt Nam, Nxb Sân khấu. Hà Nội.*
- Nguyễn Huy Hồng. (2007).** *Nghệ thuật múa rối, Nxb Sân khấu. Hà Nội.*
- Quốc hội nước Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam. (1991).** *Luật Phổ cập giáo dục tiểu học của Quốc hội số 56-LCT/HĐND8 ngày 12/08/1991. Hà Nội.*
- Vũ Tú Quỳnh (2012).** *Sự phục hồi của rối nước đồng bằng Bắc Bộ từ Đổi mới đến nay, Luận án tiến sĩ Văn hóa học, Học viện Khoa học xã hội, Viện Khoa học xã hội Việt Nam. Hà Nội.*